

De gevolgen van het afschaffen van de correctiecoëfficiënten voor zelfstandigen voor de pensioenarchitectuur

CRB 2022-3034
CO 3000-18
NAR P/D. 22-32
Dossier 3.349-32
29.11.2022

L'impact de la suppression des coefficients correcteurs pour les indépendants sur l'architecture des pensions

paul.roels@procrea.be

Waarover ga ik het hebben?

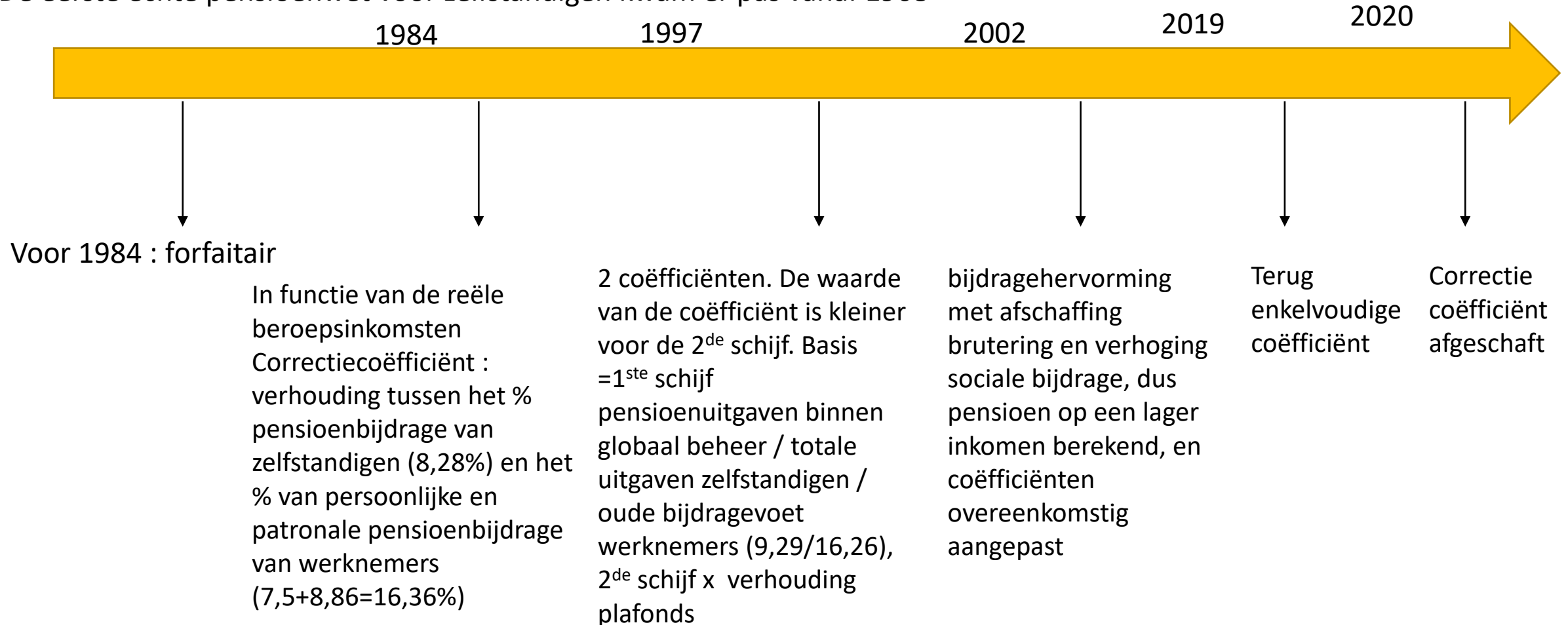
1. De historie van het wettelijk pensioen van een zelfstandige
2. De financiering van het zelfstandigenstelsel
3. De berekeningsmethodiek in de verschillende pensioenstelsels
4. Een aantal overblijvende verschillen tussen de stelsels loontrekkenden en zelfstandigen
5. De gevolgen van het afschaffen van de correctiecoëfficiënt voor de tweede pijler
6. Enkele bedenkingen

Wie is “de zelfstandige”?

- Er wordt dikwijls gepraat over het zelfstandigenpensioen alsof het om het pensioen van een uniforme categorie in de samenleving gaat
- Wie is er allemaal ‘zelfstandig’?
 - De persoon die activiteiten uitoefent zonder vennootschap
 - De beoefenaar van een ‘vrij beroep’
 - De bedrijfsleider van een KMO
 - De bestuurder van een beursgenoteerd bedrijf
 - De zaakvoerder van een managementvennootschap
 - De medewerkende echtgenote
 - De persoon met een bijberoep naast een weddetrekkende activiteit
- Een sterke belangenvertegenwoordiging

Het pensioen van een zelfstandige wordt deels forfaitair en deels op het inkomen berekend

De eerste echte pensioenwet voor zelfstandigen kwam er pas vanaf 1968

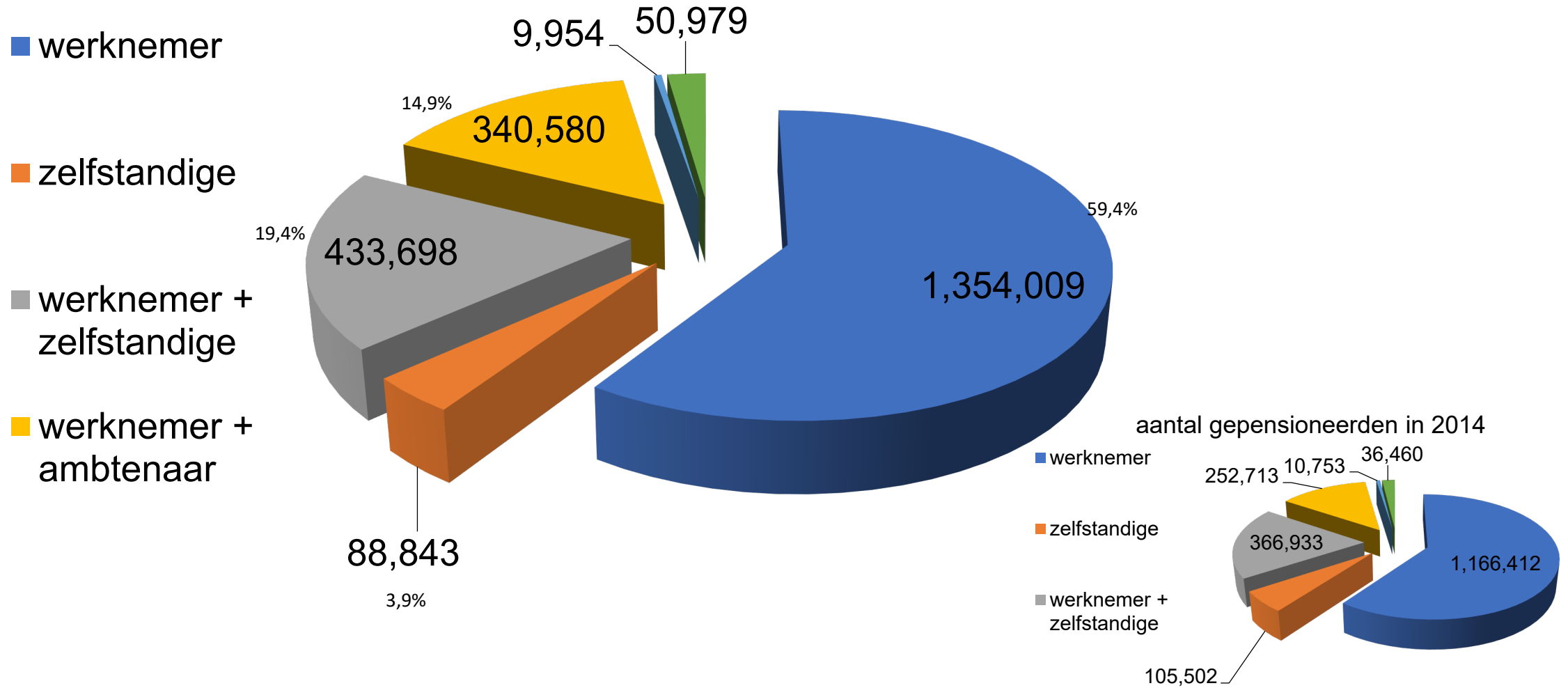

Argumenten die aangevoerd werden om het schrappen van de coëfficiënt te verantwoorden

- Het verschil in bijdragen zou leiden tot een geactualiseerde coëfficiënt van 0,7919 op de eerste inkomensschijf in plaats van 0,6632, en van 0,7676 op de tweede inkomensschijf in plaats van 0,5415
- Maar zo werd gezegd:
 - Bij werknemers is >30% van de loopbaan een gelijkgestelde periode, bij zelfstandigen slechts 3 à 5%
 - Er bestaan stelsels bijdragevermindering bij werknemers en niet bij zelfstandigen
 - Het werknemers stelsel wordt voor 72,5% gefinancierd uit sociale bijdragen, het zelfstandigen stelsel voor 65,3%

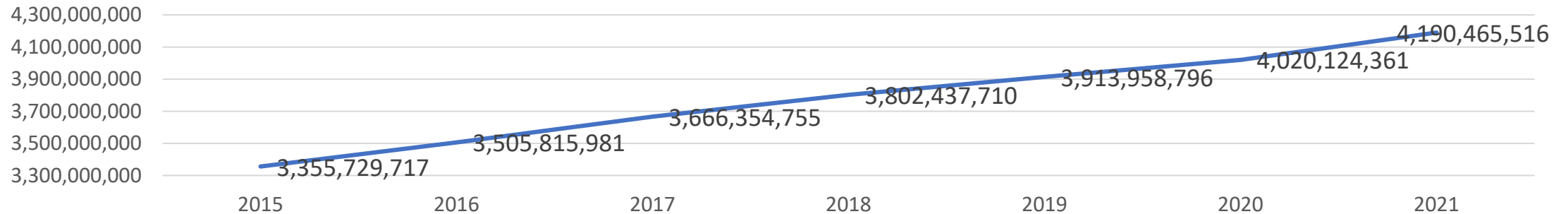
Mensen zijn mobiel. Er bestaan meer gemengde dan zuivere zelfstandigenpensioenen, en die laatste nemen aanzienlijk af

Aantal gepensioneerden betaald door de FPD in januari 2022

Wat gebeurde er de laatste jaren ?

Evolutie van de pensioenuitgaven

Andere berekening jaar van pensioen
Toegelaten activiteit
Hervorming overlevingspensioen
Afschaffen pensioenbonus
Aanpassen minimumpensioen

Geen beperking toegelaten activiteit
Pensioenverhoging
Aanpassen minimumpensioen

Verhogen minimumpensioen
Verhogen leeftijdsvoorwaarde
vervroegd pensioen
Afkopen studie jaren

Verhogen minimumpensioen
Invoeren POZ

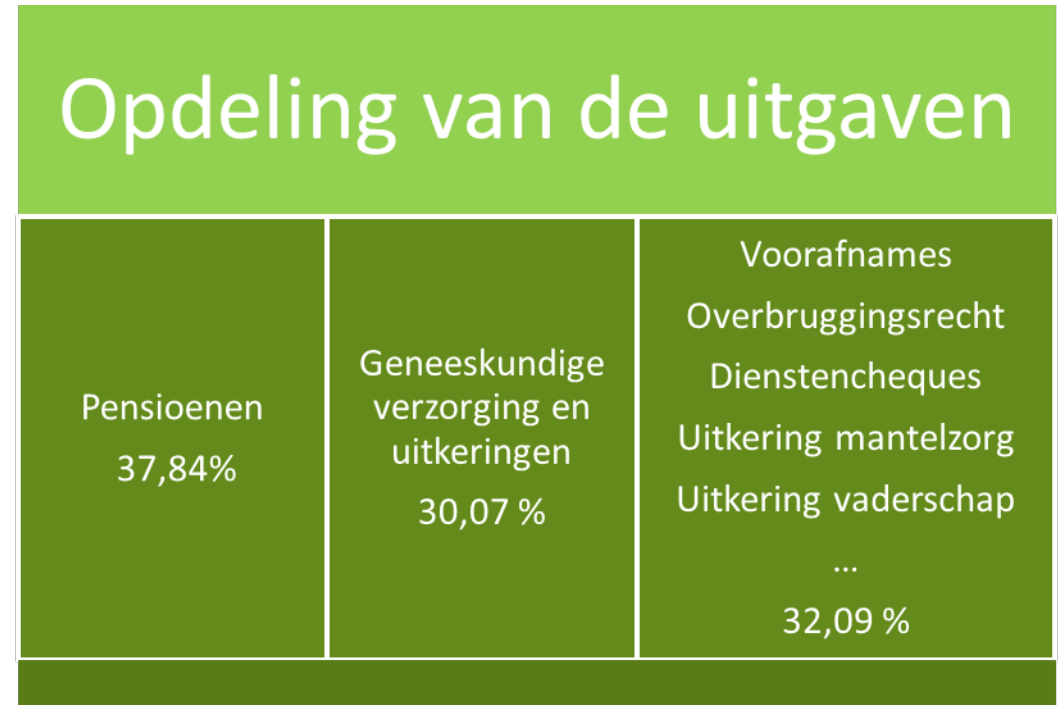
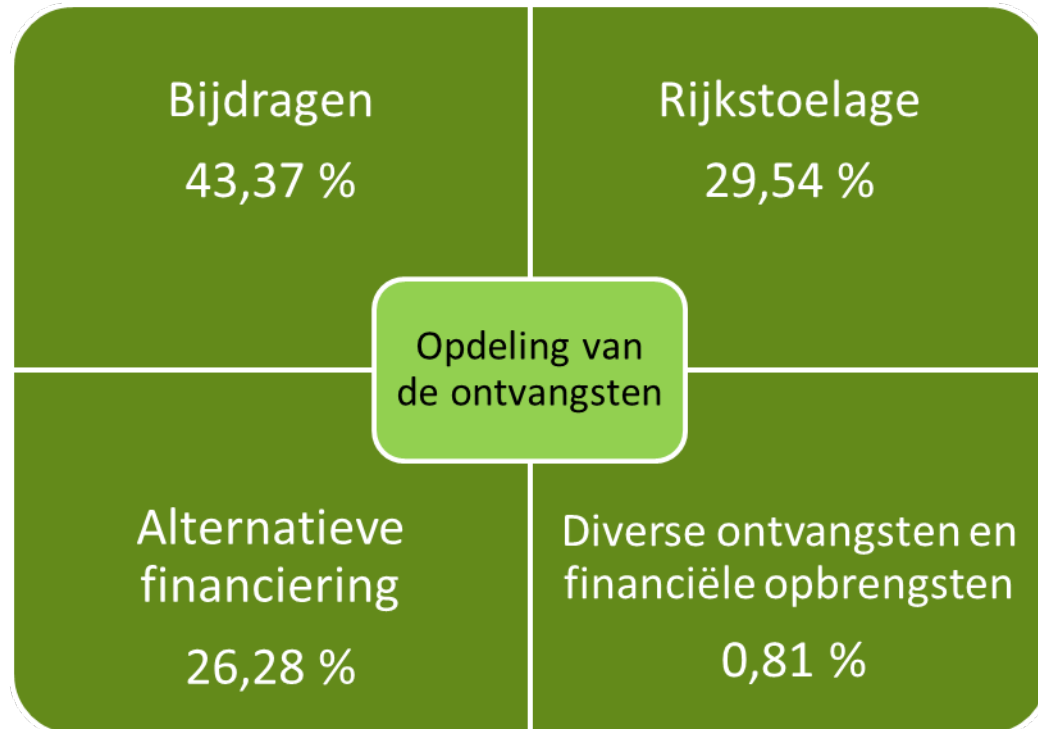
Uitkering bij arbeidsdoneschiktheid
na 65 jaar
Geen beperking eenheid van loopbaan
Geen regularisatiebijdrage bij pensioen

Verhogen minimumpensioen
Verhogen plafond
Aanpassen overgangsuitkering

De sociale bijdragen van de zelfstandigen (31/12/21)

<p><u>Sociale bijdragen</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Aangesloten in hoofdberoep : 786.238 (63,99%)- Aangesloten in bijberoep : 313.341 (25,50%)- Actief na pensioen : 129.183 (10,51%)- = 1.228.762	<p><u>Vennootschapsbijdragen</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Kleine vennootschappen : 559.241- Grote vennootschappen : 67.816- = 627.057
<p><u>PMP (bijdragen publieke mandatarissen)</u></p> <ul style="list-style-type: none">- 943 betrokken instellingen- 13.188 mandatarissen (waarvan 4.273 onder de bijdragendrempel)	<p><u>P2P (2de pijler bijdragen ook genoemd Wijninckx bijdrage)</u></p> <ul style="list-style-type: none">- 812 bedrijfsleiders- 3 natuurlijke personen

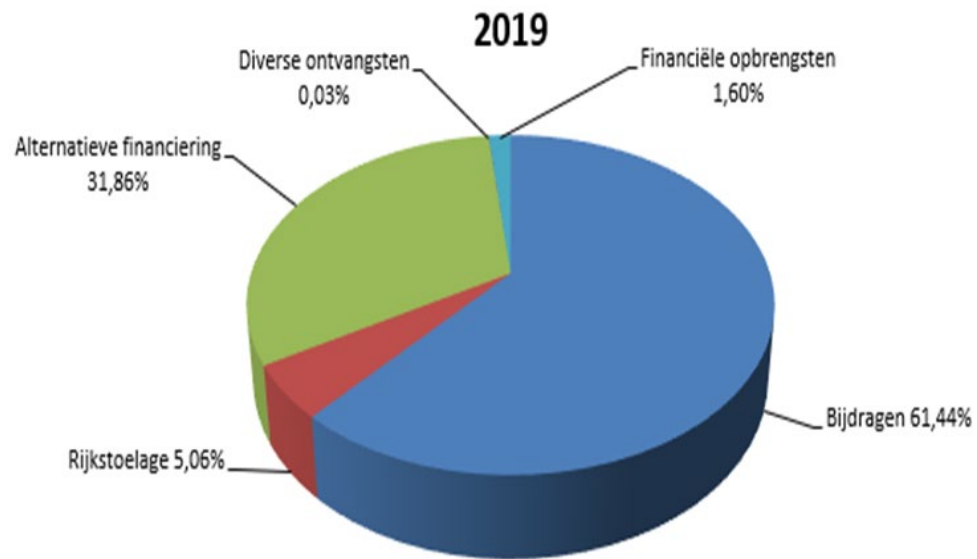
De financieringsbronnen van het zelfstandigenstelsel (2021)

2. De financiering van het zelfstandigenstelsel

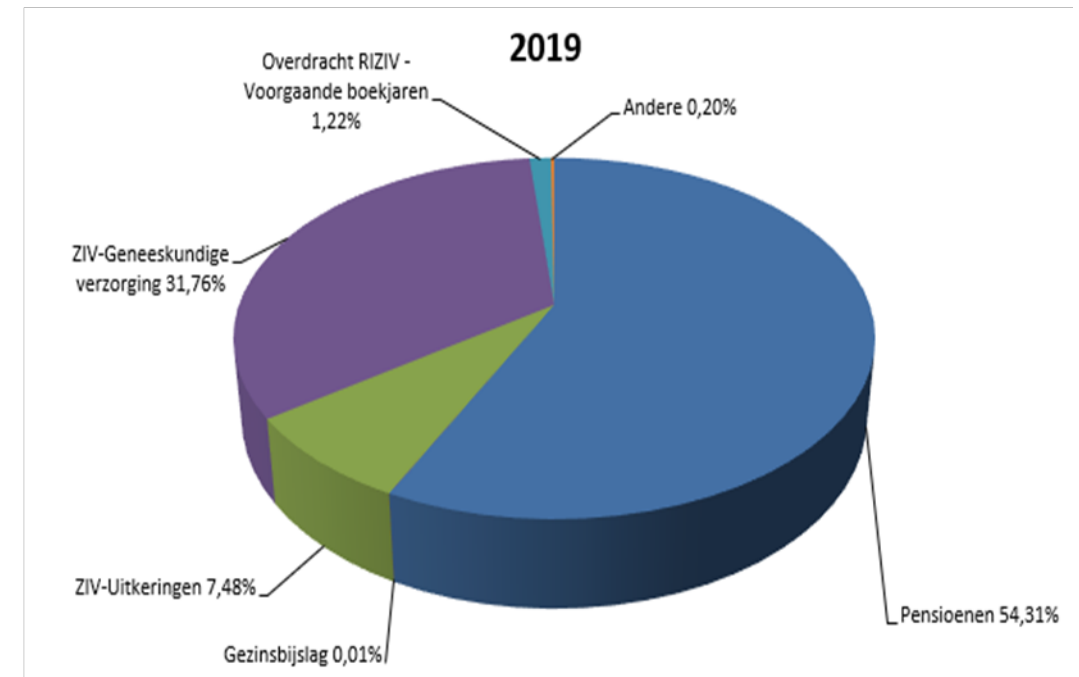
2019- pre-Covid

Ontvangsten : 7.443.517 K€

Sociale bijdragen = 4.327.744 K€

Uitgaven : 7.206.204 K€

Pensioenen = 3.913.959 K€

De balans van het RSVZ

- Inkomsten buiten de bijdragen, o.m. een overheidsbijdrage:
 - Vastgelegd bedrag
 - Evenwichtsbijdrage: verzekert dat het begrotingssaldo van het RSVZ in evenwicht blijft
 - Alternatieve financiering uit BTW en accijnzen op tabak
- Overdrachten naar het RIZIV voor gemengde loopbanen: deel van de bijdragen van zelfstandige in bijberoep, zelfstandige die afgeleide rechten geniet, en actieve gepensioneerde
- Uitgaven : Pensioenen, Ziekte- en invaliditeitsverzekering, Overbruggingsrecht, Dienstencheques – moederschapshulp, Uitkering ouderschap, Uitkering mantelzorg, Rouwverlof, Overdracht van pensioenrechten naar de EU, Asbestfonds

Een zelfstandigenpensioen berekenen

- “De berekening van het pensioen is een Chinese puzzel” (citaat van de website van Xerius)
- Het proportioneel pensioen wordt berekend op het netto beroepsinkomen, dit is na sociale bijdrage en beroepskosten
- Voor de jaren voor 2020 gelden correctiecoëfficiënten

Het minimumpensioen heeft een belangrijke impact bij zelfstandigen

- Veel bedrijfsleiders van KMO's namen juist genoeg inkomen op om in hun vennootschap van het verlaagd belastingtarief te kunnen genieten
- Op dit inkomen (lang 3.000 euro per maand) betaalde men een lage sociale bijdrage wat tot een laag proportioneel pensioen leidde
- Daardoor kwamen vele zelfstandigen terecht op een aanvulling tot het het minimumpensioen

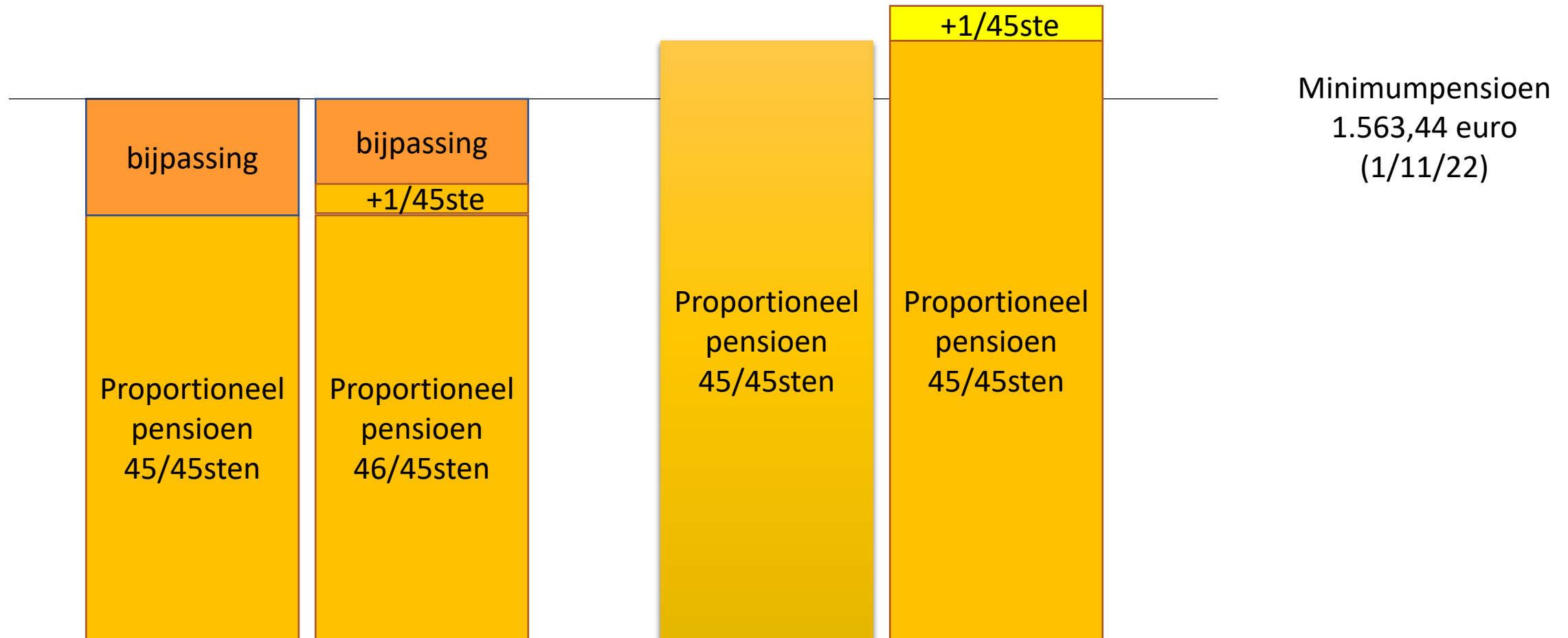
Minimumpensioen voor een alleenstaande

loopbaan	alleenstaande
45/45	1.563,44
44/45	1.528,69
43/45	1.493,95
42/45	1.459,21
41/45	1.424,47
40/45	1.389,72
39/45	1.354,98
38/45	1.320,24
37/45	1.285,49
36/45	1.250,75

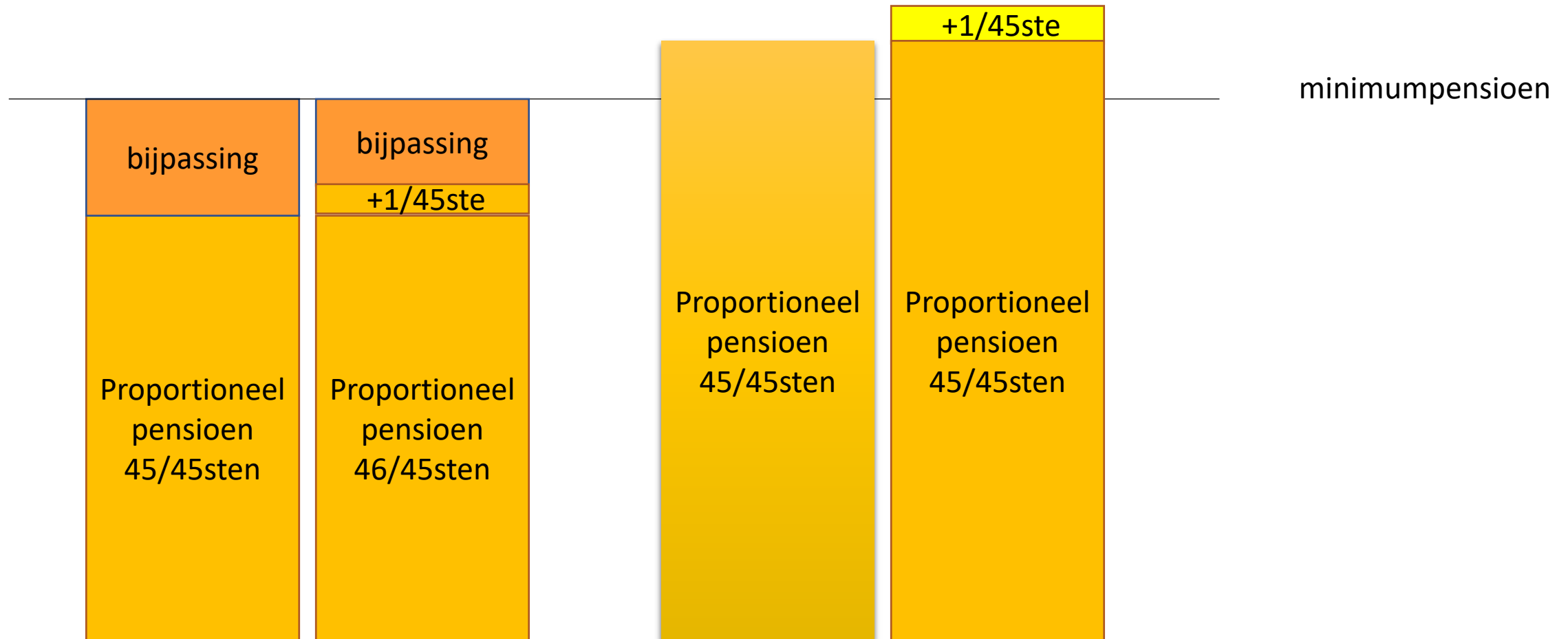
Voorwaarde: 30 loopbaan jaren met 4 kwartalen bijdrage

3. De berekeningsmethodiek in de verschillende pensioenstelsels

Het minimumpensioen blijft beperkt tot het bedrag overeenstemmend met 45/45sten

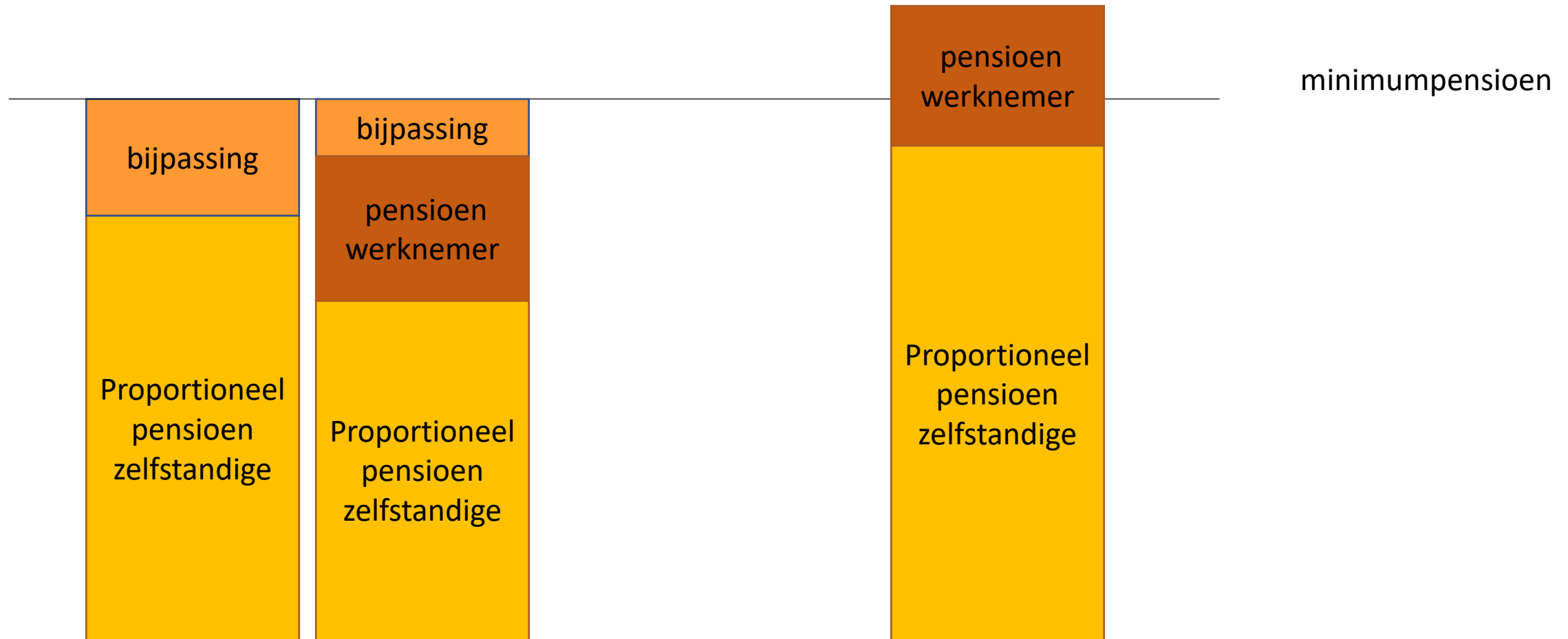

Het minimumpensioen blijft beperkt tot het bedrag overeenstemmend met 45/45sten

Het minimumpensioen bij een gemengde loopbaan

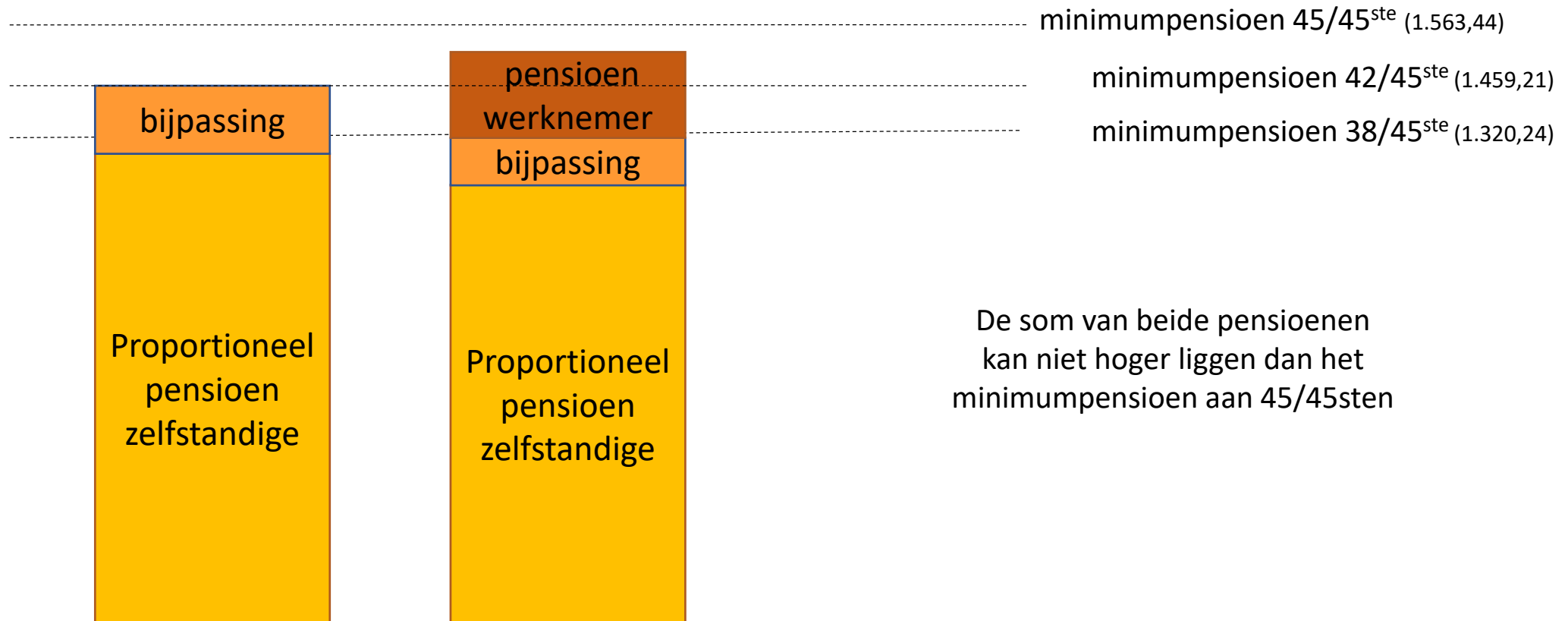
De situatie bij volledige loopbaan

Het minimumpensioen bij een gemengde loopbaan

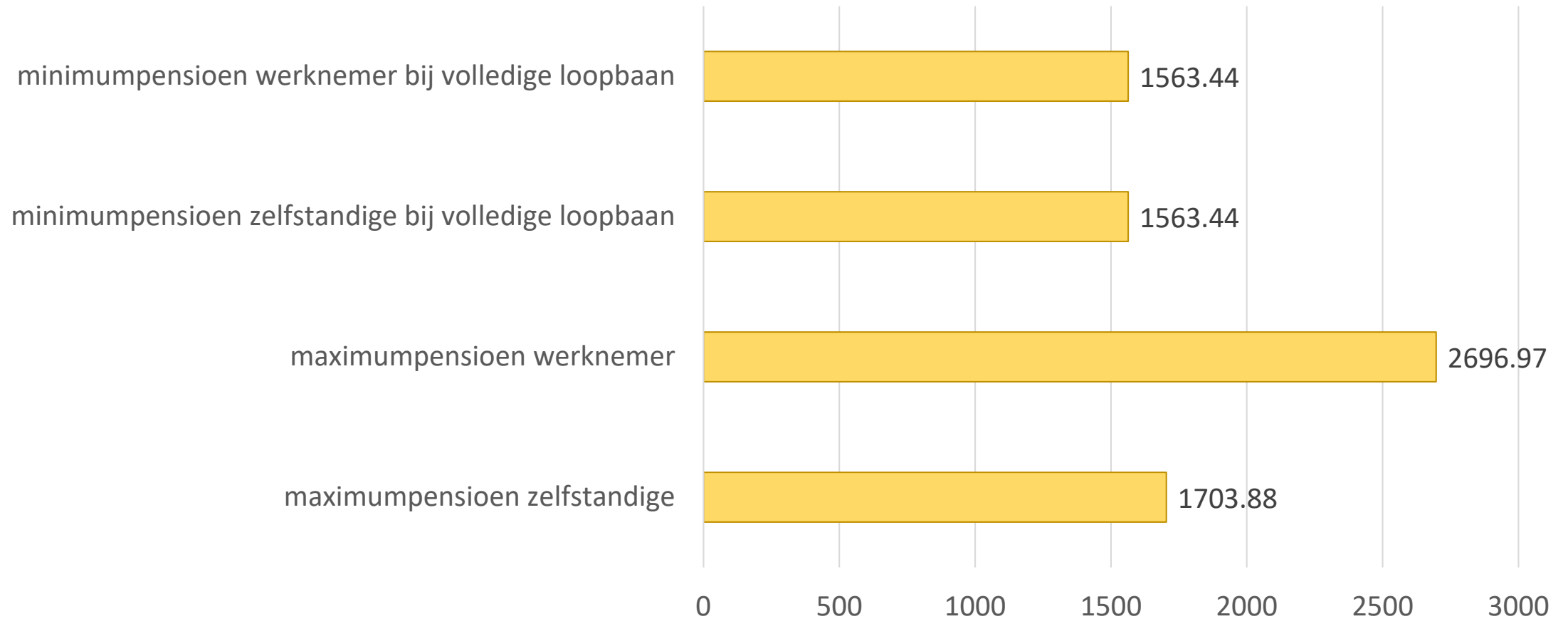
De situatie bij een onvolledige loopbaan

1. 42 jaar gewerkt als zelfstandige
2. 4 jaar gewerkt als loontrekkende, en 38 jaar als zelfstandige

3. De berekeningsmethodiek in de verschillende pensioenstelsels

Pensioenbedragen dit jaar

Een voorbeeld van de berekeningsmethodiek

	Bruto jaar- bezoldiging	Sociale bijdrage	Beroeps- kosten	Netto belastbaar inkomen	Inter- mediair plafond	Pensioen- plafond	Coëfficiënt 1	Coëfficiënt 2	Opbouw 1/45 - 60%
1982	9.691,94	-1.717,49	-398,72	7.575,73					203,81
1988	22.479,08	-3.983,48	-924,78	17.570,82		32.621,85		0,60619	236,69
2000	49.259,41	-8.729,18	-2.026,51	38.503,72	37.512,52	47.505,57	0,520454	0,424909	433,86
2006	65.035,57	-11.288,20	-2.687,37	51.060,00	38.749,74	47.203,12	0,537825	0,439092	500,76
2020	89.417,76	-14.545,48	-2.246,17	72.626,11		60.427,75		0,446335	599,36

Berekening bij pensioen op 1/9/2022

3. De berekeningsmethodiek in de verschillende pensioenstelsels

Vergelijken we met een werknemerspensioen van iemand die net evenveel verdiende

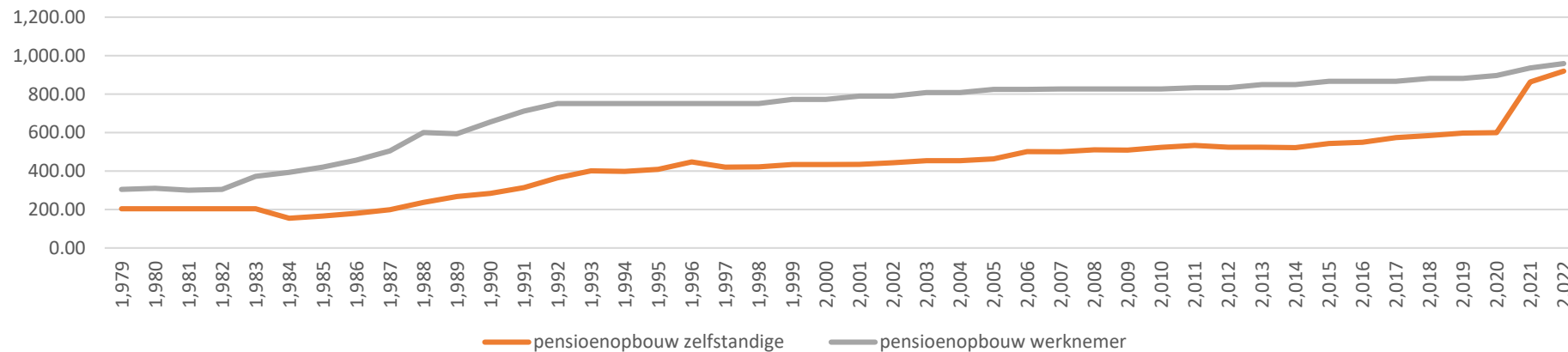
	Bruto jaar- bezoldiging	sociale bijdrage	Beroeps- kosten	Netto belastbaar inkomen	Inter- mediair plafond	Pensioen- plafond	Coëfficiënt 1	Coëfficiënt 2	Opbouw 1/45 - 60%
1982	9.691,94	-1.717,49	-398,72	7.575,73					203,81
1988	22.479,08	-3.983,48	-924,78	17.570,82		32.621,85		0,60619	236,69
2000	49.259,41	-8.729,18	-2.026,51	38.503,72	37.512,52	47.505,57	0,520454	0,424909	433,86
2006	65.035,57	-11.288,20	-2.687,37	51.060,00	38.749,74	47.203,12	0,537825	0,439092	500,76
2020	89.417,76	-14.545,48	-2.246,17	72.626,11		60.427,75		0,446335	599,36

	Bruto jaar- bezoldiging	Loon- plafond	Herwaar- derings- coëfficiënt	Geplafonneerd geherwaardeerd inkomen	Opbouw 1/45-60%
1982	9.691,94	22.503,50	2,357465	22.848,42	304,65
1988	22.479,08	28.118,69	2,002269	45.009,17	600,12
2000	49.259,41	36.835,37	1,572756	57.933,05	772,44
2006	65.035,57	44.081,27	1,402878	61.840,64	824,54
2020	89.417,76	60.026,75	1,120149	67.238,90	896,52

3. De berekeningsmethodiek in de verschillende pensioenstelsels

We vergeleken het statutair pensioen van een recent gepensioneerd ambtenaar kaderlid met wat hij zou opgebouwd hebben als werknemer- of zelfstandige

- Van ca. 650 naar ca. 7 700 euro wedde over 44 loopbaan jaren, en pensioen op 65 jaar
- Statutair pensioen = 5.990 euro bruto , werknemerspensioen = 2.617 euro, zelfstandigenpensioen = 1.588 euro

- Netto zijn de verschillen heel wat kleiner: statutair pensioen = 3.392 euro bruto , werknemerspensioen = 1.917 euro, zelfstandigenpensioen = 1.588 euro
- Bruto zou die persoon als werknemer 44 % van het ambtenarenpensioen ontvangen hebben, netto 56%, en als zelfstandige resp. 26% en 47%
- Andere loopbaan evoluties zouden andere verschillen opleveren

Die retrospectieve vergelijking, zal er prospectief anders gaan uitzien

- Statutair pensioen: gemiddelde laatste 10 geherwaardeerde wedden, studiejaren tellen niet meer mee ↓ ↓
- Werknemerspensioen: verhoging plafonds ↑
- Zelfstandigenpensioen: geen correctiecoëfficiënt, verhoging plafonds ↑ ↑ ↑
- De verschillen tussen pensioen van werknemer en zelfstandige verdwijnen grotendeels voor mensen met wedde/inkomen onder de plafonds

4. Een aantal overblijvende verschillen tussen de stelsels loontrekkenden en zelfstandigen

Een aantal overblijvende verschillen tussen de stelsels loontrekkenden en zelfstandigen: de gelijkgestelde periodes

Gelijkstellingen in het zelfstandigenstelsel

Zonder bijdragebetaling	Mits bijdrage
Militaire dienst	Studiejaren
Periodes van ziekte of invaliditeit	Voortgezette verzekering (vrijwillige betaling bijdragen na stopzetting activiteit)
Periodes van voorlopige hechtenis	
Periodes van vrijwillige onderbreking van de activiteit in geval van een ernstige aandoening van een kind of om palliatieve zorgen te geven aan een kind of partner	
Periode tussen 1 april 2020 en 31 maart 2021 met overbruggingsrecht	

De voortgezette verzekering: een brugpensioen voor de zelfstandige

- Wanneer men beslist om te rentenieren, of zelfstandige activiteit stopt zonder nieuw werk te vinden, kan men verder pensioenrechten opbouwen en in regel blijven voor de ziekteverzekering
 - Zowel hoofdberoepers als medewerkende echtgenoten met maxi-statuu
- Maximum 2 jaar (of 8 kwartalen), te rekenen vanaf het kwartaal volgend op de stopzetting van de activiteit, verlengbaar met maximum 5 jaar tot de pensioenleeftijd
 - Nu dus vanaf 58 jaar, indien geboren tussen 1960 en 1963 vanaf 59 jaar, indien geboren na 1963 vanaf 60 jaar
 - Bijdrage op basis van het netto belastbaar jaarinkomen als zelfstandige van drie jaar geleden of het laatste refertejaar met 4 kwartalen verzekeringsplicht
 - 11,78% op het geherwaardeerd referte-inkomen tot het eerste plafond, en 7,57% op de schijf tot het tweede plafond, en niets erboven, Minimum 468,55 euro per kwartaal
 - Met dekking ziektekosten is dit resp. 19,44 en 12,51%

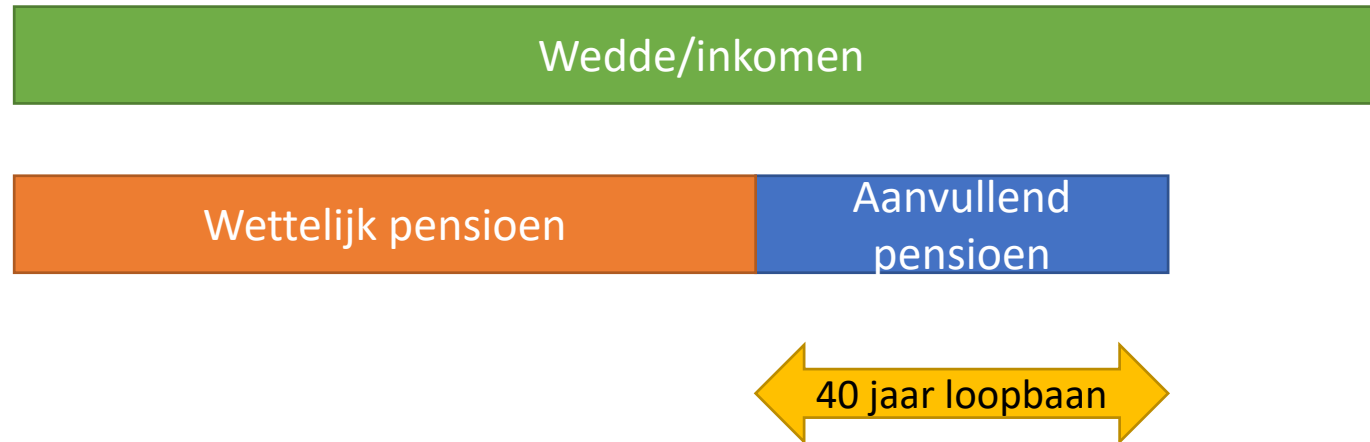
De aanpassing van de plafonds verloopt niet gelijk

- Het pensioengevend inkomen verschilt tussen de stelsels
 - Zelfstandigen : netto beroepsinkomen
 - Werknemers brutoloon, maar met uitzondering van een stilaan groter wordend deel van de tegenprestatie voor arbeid
- De plafonds verschillen licht
- Een geplande evolutie bij de zelfstandigen in lijn met de verhoging van het minimumpensioen, kan tot hogere plafonds, en dus tot hogere pensioenen voor enkelen leiden dan voor werknemers met eenzelfde pensioeninkomen

Het afschaffen van de correctiecoëfficiënt heeft gevolgen voor de tweede pijler

- Open vraag:
- Het VAPZ (Vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen)
 - De bijdragen zijn volledig fiscaal aftrekbaar, waardoor het belastbaar inkomen in de hoogste schijf verlaagt
 - De bijdragen komen in mindering van het netto inkomen, waardoor men minder sociale bijdragen betaalt
 - In 2022 maximumbedrag 3.447,62 euro of 3.966,67 euro (sociaal VAPZ)
- Ingevoerd om aan een zelfstandige de mogelijkheid te geven het lagere wettelijke pensioen t.o.v. een werknemer aan te vullen
- Hoe kan na het verdwijnen van de correctiecoëfficiënt dit voordelig stelsel verantwoord worden?

Een direct effect op de berekening van de zogenaamde “80% begrenzing”

$$\text{Fiscaal toegelaten kapitaal} = [(80\% W - WP) \times \text{diensttijd} / 40] \times \text{omzettingsfactor}$$

Het wettelijk pensioen van de zelfstandige stijgt in de toekomst

- Het wettelijk pensioen van de zelfstandige werd forfaitair geschat op
 - 25 % van het inkomen begrensd tot het eerste bijdrageplafond (dit gaat ↑ door afschaffen van de correctiecoëfficiënt)
 - Minimum: het minimumpensioen (dit gaat ↑)
 - Maximum : het maximumpensioen (dit gaat ↑)
- Het wettelijk pensioen van de werknemer werd forfaitair geschat op 50 % van de begrensde wedde
- Een fiscale circulaire van 31/3/2022 legt nieuwe waarderingsregels voor zelfstandige bedrijfsleiders vast:
 - de 25% begrenzing op het beroepsinkomen van het jaar 2020 wordt vastgeklikt voor loopbaan jaren voor 2021
 - Een 50% begrenzing voor loopbaan jaren vanaf 2021

Plannen voor een belastinghervorming hebben veel effecten voor de tweede pijler

- Conceptnota van de minister voor financiën: begrenzing van de pensioenbijdrage tot 80% en tot 10% van de wedde/inkomen
- Wij pasten deze regel retrospectief toe op de werknemersloopbaan van het voorbeeld op de voorgaande dia's
 - We rekenden met een financieel rendement op de volledige pensioenbijdrage van 4,75% voor de periode tot 1998, daarna 3,25% tot 2010, daarna 1,5 % tot 2022, en met de plafonds zoals ze in een bepaald jaar bestonden
 - De werknemer met een mooie loopbaan tot kaderlid, zou met de maximaal fiscaal toegelaten bijdrage een bruto kapitaal kunnen opgebouwd hebben van ca. 335.000 euro en netto ca. 260.000 euro
 - Wil men met die 2e pijler het lager wettelijk pensioen van een werknemer opkrikken tot het niveau van het ambtenarenpensioen, dan kan dit met dergelijk kapitaal gedurende iets meer dan 8 jaar. Daarna is het kapitaal op
 - Aanvullende pensioenkapitalen worden gunstiger belast dan wettelijke pensioenrenten, vergelijken we netto bedragen dan is het kapitaal op na iets meer dan 14 jaar
 - Pro memorie: de levensverwachting van een 65-jarige bedroeg 20,1 jaar (pre-covid) en 19,5 jaar (post-covid)

De fiscale voorstellen zijn gevolg van vragen over de verdeling van de fiscale inspanning voor de 2de pijler

- Studies van Planbureau, Hoge Raad voor Financiën, Rekenhof
- Waar een limiet leggen?
 - Weddeplafond? Bijdragenplafond? Pensioendoel plafond?
 - Opgelet met een vastbijdraglimiet:
 - Loopbanen zijn niet lineair. In praktijk worden de toegelaten maxima enkel bij het eind van de loopbaan bereikt
 - Een 80% begrenzing individueel heel streng beoordelen, zou ook gans modale aanvullende pensioenen bij het begin van de loopbaan raken. In het voorbeeld en bij toepassing van de conceptnota, zou de 10% begrenzing pas na meer dan 20 jaar loopbaan bereikt worden
 - Het reële financieel rendement zou minstens de inflatie moeten volgen. Er zijn in praktijk echter altijd time-lags. In perioden van inflatie kan het verleden moeilijk rechtgezet worden
 - Dit opent een debat naar de nood van 'rugzakjes'
- Macro-economisch : de "Musgrave rule" vergelijkt kapitalisatie en repartitie op effecten als de omvang van de werkende bevolking, de reële rente en de omvang van de pensioenen. De toekomst? Mogelijk de komende periode druk op zowel repartitie als kapitalisatie?
- Pensioen is een resultante van de demografie/arbeidsmarkt en de financieel-economische omgeving
- Nood aan stabiele economie: stop oorlogen!

BEDANKT

voor uw aandacht